

utilissima. Indissolubilitas autem vinculi conjugalis innumera praecavet mala ex divortio diffluentia, ut experientia constat. Demum minime impediuntur principes a ferendis legibus quibus effectus civiles matrimonii ordinantur, et id plane sufficit.

59. *Ad 3.* Affirmare non licet subjectionem totalem legibus Romani Pontificis, esse bono pacis et obedientiae auctoritatis civilis debitae perniciosam, nisi probetur Papam non esse revera Christi vicarium, et jurisdictione sua nonnumquam abuti ad rebelliones fovendas. Si enim Deus ipse summum pontificatum instituerit, ipsius erit providere, ut tantae potestatis exercitium nunquam noceat principum jurisdictioni, sed e contra eam obfirmet, quando principes juste imperant, et eam coerceat, quando injuste; et sic subditi, et promptiores fiant ad obediendum, et simul contra tyrannicam oppressionem protegantur. Hoc autem ita cecidisse, passim historia testatur. De caetero, auctoritas ecclesiastica et civilis non sunt ejusdem ordinis, nec timendus est conflictus, modo utraque intra proprios limites se contineat. Sed ne Ecclesia jus alienum usurpet, obstat jugis Spiritus sancti assistentia.

60. *Ad 4.* Jura hominis legitima omnia includuntur in Decalogo; et quae his superaddita fuerunt per coetum nationalem Gallicum anno 1789, sunt prorsus falsa et perniciosa, praesertim quando jura Dei postponuntur. Hinc factum est ut principia renovationis praetensae, ad praxim reducta, exterminaverint, et libertatem individualem, et jus proprietatis exclusivum, et jus associationis, et libertatem religiosam, et insuper, auctoritati humanae divinae suae originis

sigillum auferendo, loco stabilitatis, pacis et libertatis, inquietam mobilitatem, oppressionem arbitrariam, et perpetuam confusionem ubique induxerint.

DISSERTATIO SECUNDA

DE DIVINITATE ECCLESIAE ROMANAE EX FACTO CHRISTI EAM
INSTITUENTIS, ET PER NOVEM DECEM SEGULA MIRABILITER
CONSERVANTIS, DEMONSTRANDA

(Vide Mazella : *de Relig. et Eccl.*, n. 422... 445.—
Hurter : *Theol. gen.*, n. 279, 280, 281.)

61. Expensis notis intrinsicis Ecclesiae Romanae, transeundum est ad notas extrinsecas, quae ex Christi gestis ac dictis potissimum desumuntur. Et primo quidem arguimus ex ipsamet Ecclesiae per Christum institutione et conservatione, quod argumentum sic breviter contrahitur :

Christus instituit suam religionem sub forma societatis visibilis, et ad usque mundi finem indefectibiliter duraturae. Igitur, inter omnes societates christianas in mundo actu existentes, datur una quae cum Ecclesia primitus instituta moraliter identificatur. Porro evidens est solam Ecclesiam Romanam esse ejusmodi; cujus insuper indefectibilis per decem et novem secula conservatio, tot causis interitus non obstantibus, est novum divinitatis indicium. Ad haec explananda erunt quaestiones quinque.

QUAESTIO I^a

Utrum Christus suam religionem instituerit sub forma societatis constitutiva?

62. Resp. videri potest quod non.

Etenim, 1° non repugnat primos Christi discipulos novam iniisse societatem, eo quod falso existimaverint ab eo institutam Ecclesiam esse, cui Ecclesiae mox transtulerunt promissiones de temporali gentis judaicae gloria, et accommodaverunt ideas quas a Synagoga acceperant de ritibus, regimine et sacerdotio. Ubi autem haec societas satis excrevit, Synagogam ipsam impugnavit et supplantavit. Ita Rationalistae mythici, qui societatis catholicae efformationem affirmant complete peractam labente circiter seculo secundo, quo tempore existimant scripta fuisse Evangelia.

2° Praeterea, agendi et loquendi ratio Christi non fuit novam societatem instituere volentis. Non tantum enim custodivit ipse ritus mosaicos, sed declaravit se non esse missum *nisi ad oves quae perierunt domus Israel* (Matth. xv, 24); et voluit ut discipuli sui principibus Synagogae remanerent subjecti: *Super cathedram Moysis sederunt scribae et Pharisei; omnia ergo quaecumque dixerint vobis servate et facite* (Matth., xxiii, 2, 3).

3° Praeterea, ex gestis primitivae Ecclesiae satis cognoscitur, non ex Christi voluntate, sed ex facto hominum, sensim ortam fuisse Ecclesiam. Sane Apostoli ipsi, etiam mortuo Christo, servaverunt ritus mosaicos. Petrus ipse se subducebat a Gentilium con-

versatione; non nisi haesitanter et caeteris contradicentibus, sese ad gentes edocendas et baptizandas convertit. Paulus primus videtur induxisse ad Ecclesiam ex gentibus congregandam. Hinc factum est ut Synagoga primos fideles persecuta fuerit; et, aucto Christianorum numero ex gentibus, cum multi legis mosaicae jugum aversarentur, Apostoli adducti sint ad Ecclesiam instituendam a Synagoga separatam. Ita Sociniani et multi Protestantes.

63. Sed contra dico 1°: *Christus instituit suam religionem sub forma societatis constitutiva.*

Prob. 1° ex idea generali Ecclesiae passim a Scripturis tradita. Christus aperte dixit: *aedificabo Ecclesiam meam* (Matth., xvi, 19). Certe agitur de aedificio nondum existente, cum dicatur in futurum: *aedificabo*. Ergo Christus instituit novam societatem a Synagoga diversam.

Insuper, Ecclesia in Scripturis vocatur regnum, civitas, domus Dei, ovile, corpus; quae omnia formam referunt socialem.

Prob. 2° ex variis elementis quibus societas constituitur.

Alia sunt elementa omnibus societatibus communia, alia sunt cuique societati propria. Sed Christus, in sua religione, utriusque generis elementa condidit.

1° Condidit elementa omnibus societatibus communia. Illa elementa sunt, pluralitas personarum et auctoritas directrix, sub qua membra societatis moraliter uniuntur. Jam vero, Christus manifeste declarat fideles omnes colligendos esse sub aliqua auctoritate regente. Patet ex Matth. (xviii, 17, 18), ubi loquens de lite inter privatos dirimenda, ait: *Dic Ecclesiae; et si*

Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus; dein amplam ligandi et solvendi potestatem Apostolis concedendam annuntiat: *quaecumque alligaveritis super terram erunt ligata et in coelo, et quaecumque solveritis super terram erunt soluta et in coelo*. Patet etiam ex munere sustentandi Ecclesiam, necnon cura pascendi agnos et oves Petro commissis (Matth., xvi, 18; et Joan., xxi, 15). Cum autem neque Apostoli, neque Petrus ullam ex lege mosaica haberent auctoritatem, hinc est quod praefata adunatio fidelium sub Apostolorum auctoritate, fuerit proprium Christi opus. Ergo Christus ipse in sua religione condidit elementa omnibus societatibus communia.

2° Condidit etiam elementa Ecclesiae suae exclusive propria. Sunt elementa cujusque societatis propria, finis proximus specialis et media huic proportionata. Atqui Christus Ecclesiae suae assignat, et finem proximum specialem, et media exclusive propria.

a) Finis proximus specialis Ecclesiae est continuatio ipsius missionis Christi, quemadmodum ipse clare testatur dicendo Apostolis: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos* (Joan., xx, 21); et Patri suo: *Sicut me misisti in mundum, et ego misi eos in mundum*. (Joan. xvii, 17.) Igitur, sicut Christus venit ut procuraret hominum justificationem et salutem, ita et Ecclesia ad homines justificandos et beatificandos est instituta, et propter hoc vocatur *regnum coelorum*.

b) Item, Christus media fini assequendo propria dedit Ecclesiae, cujus rectores suae potestatis participes effecit: *Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra; euntes ergo...* (Matth., xxviii, 18).

Christus autem tribus muneribus perfunctus est: doctoris, sacerdotis et regis; et Apostolos suos hisce tribus muneribus insignitos voluit: *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos...*; *docentes servare omnia quaecumque mandavi vobis* (Matth., xxviii, 19, 20); *Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata remittuntur eis, et quorum retinueritis retenta sunt* (Joan., xx, 21); *Pascite qui in vobis est gregem Dei* (1. Pet., v, 2); *Attendite vobis et universo gregi in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei* (Act., xx, 28). Sane, Christo ut *doctori*, competit evangelizare regnum Dei; ut *sacerdoti*, peccata dimittere et sanctificare animas; ut *regi*, ovium suarum agere curam; sed, ex citatis textibus, Apostoli mittuntur ad haec omnia peragenda.

Prob. 3° *historia nascentis Ecclesiae*.

Nam hac historia, qualis habetur ex Libro actuum Apostolorum, necnon Apostolorum epistolis, aperte liquet eos in colligendis et dirigendis fidelibus auctoritatem indesinenter exercuisse, nempe: docendo veritates christianas quos intendebant sibi aggregare, edoctos baptizando, praeepta evangelica promulgando, abusus cohibendo, poenas minando contra inobedientes, castigando contumaces, instituendo diaconos, presbyteros et episcopos, et providendo ut episcopi a se instituti alios presbyteros et pastores ordinarent et informarent, concilium Jerosolymitanum cogendo ad dirimendas controversias, et statuta obligatoria decernenda. Atqui haec omnia gesta et dicta clare formam sociale indicant.

Prob. 4° *Traditione constanti et universali*.

Etenim, in asserendo facto institutionis Ecclesiae per Christum ipsum, unanimiter conspirant, cum Catholicis omnium saeculorum, omnes sectae antichristianae, item omnes haeretici; et qui contradicunt recentes et paucissimi inveniuntur. Jam vero, si hujusmodi factum, tot et talibus innixum testimoniis, in dubium revocetur, ruit omnis certitudo historica. Factum enim instituendi Ecclesiam, qualis est Ecclesia catholica, est factum immensum, publicum, maximi momenti, et facillimum cognitu, circa quod primi Christiani, nec decipi potuerunt, nec alios decipere potuissent.

Quibus adde illius facti negationem plurimum interfuisse Ecclesiae hostes; exinde enim haeretici suam cohonestassent ab Ecclesia defectionem, et sectae antichristianae confundissent Catholicos, ne gloriarentur se societatis a Christo ipso divinitus fundatae esse membra. Ergo, hanc institutionem non impugnando, confessi sunt illam in dubium non posse revocari.

64. Dico 2°: *Convenientissimum fuit ut religio christiana sub forma sociali institueretur.*

Prob. 1° *ex variis analogiis quae ex hac forma defluunt, et religionem pulchre decorant.*

1^a analogia, cum veteri Synagoga, cui non decuit Ecclesiam esse inferiorem. — 2^a cum civitate coelesti ad quam nos debet conducere. — 3^a cum SS. Trinitate, quae est et ipsa trium personarum in una essentia societas ineffabilis. — 4^a cum Verbo incarnato. Per incarnationem, humanitas et divinitas conjunguntur in unitate personae, Verbumque divinum humanitatem penetrat, regit, nobilitat, ad suum esse evehit, et ipsi confert sanctitatem, indefectibilitatem et infallibili-

tatem. Sic Ecclesia, quatenus societas, est quasi quoddam compositum divino-humanum, constans duobus elementis inter se intimius connexis, uno invisibili, quod est Spiritus sancti gratia, altero visibili, in quo multiformiter et inaequaliter prius se manifestat; unde Ecclesia, ad instar humanitatis Christi, a divino Spiritu informatur, nobilitatur, regitur, et accipit esse unam, sanctam, indefectibilem et infallibilem, meritoque dicitur corpus Christi mysticum, cujus Christus ipse est simul anima et caput.

Prob. 2° *ex adjumentorum socialium necessitate, ut christiana religio his in terris floreat.*

Necesse est 1° ut religio praedicetur in universo mundo. Porro, ad hoc requiritur quosdam apostolos designari, informari, mitti, dirigi, et convenientibus subsidiis instrui, et hoc extra societatem moraliter videtur impossibile.

Necesse est 2° religionem catholicam his characteribus praeferre, quibus facile ut divinitus instituta a cunctis agnoscat. Atqui, posita forma sociali, notae illae splendidius emicant, quia in Ecclesia quasi individuantur et incorporantur, et in ipsius vita exteriori seu historia luculentius se produnt.

Necesse est 3° religionem catholicam ab omni errore puram servari. Sed nihil ad hoc efficacius, quam institutio magisterii socialis, infallibiliter per Ecclesiae caput aut rectores exercendi.

Necesse est 4° hanc eandem religionem ad praxim reduci, ita ut, unusquisque potenter adjuvetur ad mores suos juxta Evangelium componendos, ad Deo rependendum cultum internum et externum, necnon ad proficiendum in variarum virtutum exercitio.

Haec autem omnia requirunt ministros qui sacras functiones obeant, coetus convocent et illis praesideant, fideliumque necessitatibus spiritualibus occurrant; quae extra societatem difficilius obtinerentur. Insuper, in statu sociali abundantior materia et occasio frequentior praebentur in virtutibus proficiendi, v. g. prudentia, zelo, charitate, obedientia, humilitate..., etc.

Necesse est 5° religionem catholicam obfirmari contra immanes et incessabiles persecutiones. At, data forma sociali, jam Christiani efformant quasi castrorum aciem bene ordinatam, quae, sub pastorum suorum directione et impulsu, majori cum fortitudine et alacriori cum fiducia, ad dimicandum procedit.

Uno verbo: Deus homini ad habendum cum caeteris commercium destinato, dedit aptitudines sociales, quas multo magis ad boni supernaturalis quam temporalis assecutionem ordinare convenit.

Neque dicas, huic fini sufficere formam socialem non a Christo sed ab hominibus inductam. Nisi enim Christus ipse hanc instituerit, jam nec una, nec invariabilis, nec ideo firma subsisteret, praesertim in religione quae universo humano generi proponitur, ad usque mundi finem observanda.

Sic igitur respondendum ad ea quae opponuntur n. 62.

65. *Ad 1.* Ideo primi Christi discipuli vinculo sociali inter se colligati sunt, quia ipsius voluntatem apprime noverant, non vero ex falsa imaginatione decepti, ut satis probatum est in thesi, neque verum est Evangelia labente seculo secundo scripta esse, quem errorem in tractatu de vera religione confutavimus.

66. *Ad 2.* Vivente Christo, Ecclesia non existeret nisi quasi in germine; ergo nihil mirum si ritus mosaicos ipse servaverit, et suis discipulis subjectionem erga Synagogae principes commendaverit. Dicendo autem se non esse missum nisi ad oves domus Israel, loquitur de ministerio personaliter exercendo; sed alibi declarat se venisse *ut salvetur mundus per ipsum* (Joan. III. 17); et revera Apostolis praecepit ut praedicarent Evangelium *omni creaturae*, ut docerent *omnes gentes*.

67. *Ad 3.* Non erat illicitum Apostolis religionis judaicae caeremonias frequentare, quia Lex vetus nondum erat mortifera; et id fecerunt ex prudenti oeconomia, ne Judeos a se averterent. At minime probari potest eos de aggregandis Gentilibus dubitasse, cum jussa Christi de universo orbe evangelizando audivissent. Hinc Petrus primus baptizavit Gentiles, et in concilio Jerosolymitano judicavit jugum legis mosaicae nemini esse imponendum.

QUAESTIO II^a

Utrum Christus instituerit Ecclesiam essentialiter visibilem?

(Vide Mazella: *de Rel. et Eccl.*, n. 446... 470.)

68. *Resp.* Non agitur hic de hac visibilitate formali, vi cujus Ecclesia Christi se manifestat ut unice veram inter alias sectas christianas; de qua visibilitate dicemus ubi de Ecclesiae notis; sed agitur de visibilitate materiali, vi cujus constat Ecclesia elementis quae externis sensibus percipiuntur.

Qui negant Ecclesiam esse hoc sensu visibilem sic ratiocinantur :

1° Apud Jeremiam prophetam, Dominus de novo foedere sic loquitur : *Dabo legem meam in visceribus eorum, et in cordibus eorum scribam eam.* (Jer. XXXI, 33.) Ergo foedus novum in hoc a veteri differt, quod vetus fuit visibile, et novum sit invisibile.

2° Praeterea, Christus ipse de Ecclesia sua ait : *Non venit regnum Dei cum observatione; neque dicent: ecce hic aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est* (Luc. XVII, 20); et apud Joannem (XV, 23) nuntiat Patrem jam adorandum esse *in spiritu et veritate*; sed haec omnia visibilitatem excludunt.

3° Praeterea, vocatur Ecclesia *domus spiritualis*, in qua fideles offerre debent *spirituales hostias* (I. Petr. II, 5), et apud B. Paulum (Hebr. XII, 18) dicitur Ecclesia *mons non tractabilis*.

4° Praeterea, Ecclesia videtur esse congregatio praedestinatorum. Nam comparatur arcae Noe, in qua soli a diluvio salvandi continebantur, qui figurabant praedestinos. Item Christus de suis ovibus asserit : *Non rapiet eas quisquam de manu mea* (Joan., X, 28). Item Christus dicitur *caput Ecclesiae, salvator corporis ejus* (Eph., V, 23). Ita Wiclefitae.

5° Praeterea, videtur Ecclesiam non esse nisi congregationem perfectorum, aut saltem justorum. Nam, ex B. Paulo, Christus *dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquae in verbo vitae, ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta*

et immaculata (Eph., V, 25, 26, 27). Item, Ecclesia in variis locis dicitur sancta, sponsa et amica Christi; quomodo autem si includat peccatores? Item, ex Apostolo : *si quis spiritum Christi non habet, hic non est ejus.* (Rom., VIII, 9.) Peccator non animatur Christi spiritu, ac proinde non est membrum corporis ejus mystici, id est, Ecclesiae. Denique, juxta axioma receptum : qui non habet Deum patrem, neque habet matrem Ecclesiam; seu qui non est gratia filius Dei, nec est Ecclesiae filius. Ita Pelagiani et multi Protestantes.

69. Sed contra dico : *Christus instituit Ecclesiam essentialiter visibilem.*

Prob. 1° *Ex societatis humanae essentia.*

Ecclesia enim, quam fundavit Christus, est societas hominum, seu inter homines. Atqui, ad essentiam hujus societatis pertinet visibilitas. Profecto, nisi homines externis inter se signis communicent, quomodo in aliquod sociale consortium copulabuntur?

Et revera, Ecclesia a Christo instituta, ex una parte, coalescit ex pastoribus docentibus, baptizantibus, sacramenta ministrantibus, leges ferentibus, causas judicantibus, poenas infligentibus, alios pastores constituentibus; ex altera parte, constat fidelibus qui edocentur, baptizantur, sacramenta suscipiunt, qui reguntur, qui pro litibus suis dirimendis adeunt Ecclesiam et hanc tenentur audire. Atqui tali societate nihil visibilis.

Prob. 2° *ex fine Ecclesiae.*

Finis ille, juxta superius dicta, est Christi ipsius missionem perennem facere in terris, id est : salutis arcam hominibus patefacere, in qua religionem ve-

ram profitentes, Redemptionis fructum percipiant. At, numquid homines Ecclesiam invisibilem adire poterunt, ut in ea salutis viam inveniant? Sane visibilis fuit in mundo missio Christi, visibilis esse debet ejus religionis professio, visibilia sunt salutis media hominibus a Christo data. Est autem evidentissimum, ab invisibili Ecclesia, nec continuari posse visibilem Christi missionem, nec procurari visibilem professionem christianae religionis, nec dispensari visibilia salutis media hominibus a Christo data.

Prob. 3° ex sensu Scripturae.

Vox enim *Ecclesia*, quoties in Scripturis reperitur, semper significat congregationem visibilem, nec unus citatur locus in quo tribuatur coetui invisibili.

Designatur etiam tanquam regnum, civitas, domus, ovile, corpus. At haec omnia nomina non conveniunt nisi Ecclesiae visibili.

Sic igitur respondendum ad ea quae opponuntur n. 68.

70. *Ad 1.* Oppositio quam Jeremias ponit inter utrumque foedus, in eo consistit: quod lex vetus erat timoris, nova autem amoris, et, hoc sensu, in cordibus scripta.

71. *Ad 2.* Christus excludere intendit apparatus regalem, quem sibi Judaei finxerant in Messiae adventu, et id confirmat dicendo jam regnum Dei esse in medio eorum: *Regnum Dei intra vos est.* Adoratio autem in spiritu et veritate de qua loquitur, optime Deo rependitur etiam in Ecclesia visibili; secus, exigendo hanc adorationem, Christus excluderet cultum externum, quod repugnat.

72. *Ad 3.* Ecclesia, licet visibilis, est tamen etiam

spiritualis domus in qua offeruntur spirituales hostiae, siquidem spiritu gratiae vivificatur, et Deo offert non carnales et cruentas victimas, sed sacrificium bonorum operum. Dicitur etiam mons non trachabilis, per oppositionem ad montem Sinai super quem lex vetus promulgata est.

73. *Ad 4.* Arca non sub omni respectu figuravit Ecclesiam, sed solummodo in quantum nemo extra eam aquas diluvii effugit, sicut nemo extra veram Ecclesiam salvatur. Oves autem quas nemo rapiet ex manu Christi, non sunt solae pertinentes ad ejus gregem, alioquin dicens Petro: *Pasce oves meas*, non commisisset ei nisi curam praedestinatorum, ac proinde Petrus scire non potuisset quinam suo imperio subiciebantur. Demum Christus dicitur Salvator Ecclesiae, eo sensu quo dicitur Redemptor omnium hominum, videlicet sufficientia virtutis, non autem efficaciter.

74. *Ad 5.* Christus indubie sibi proponit efformare Ecclesiam gloriosam, sine macula et ruga, et revera talis erit in coelo, ubi opus consummationis sanctorum habebit finem. Attamen, etiam his in terris, Ecclesia merito dicitur sponsa et amica Christi, quia nunquam ab eo deseritur, et indesinenter apud eam floret sanctitatis praerogativa, saltem in pluribus membris. Quod si multi Christiani spiritum Christi non habent, nec sunt ab eo perfecte vivificati per gratiam, imperfecte tamen vivificantur per fidem et caetera communionis vincula, et hac ratione remanent membra corporis ejus mystici. Denique, quamvis non habens Ecclesiam matrem, eo ipso Deum non habeat ut patrem, non tamen legitime concluditur e converso,